

Asia: VN/854/2022

Hallituksen esitys sote-uudistusta koskevien rahoituslakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kuntien rahoitusta koskevat ehdotukset

Kuntien ja valtion välistä kustannustenjakoa on arvioitu teknisenä suorituksena. Kunnilta leikataan tuloja ja menoja keskiarvotekijöiden pohjalta ilman laajempaa kokonaisvaikutusten ennakoarviointia. Lisäksi nämä rahoitusmuutokset betonoidaan, vaikka kunnalle ei jää enää mitään yhteyttä tai vaikutusmahdollisuuksia sotepalveluihin. Kymmenien eri muutostekijöiden kokonaisvaikutukset kuntakohtaisesti voivat olla erilaisine siirtymä- ja muutosvaihekustannuksineen kohtuuttomia.

Teknisten leikkausten ja siirtymäsäännösten ja -rajausten jälkeen kuntien rahoitusmalli ei ole oikeudenmukainen, ymmärrettävä, perusteiltaan kestävä tai johdonmukainen eikä sitä tästä syystä voida pitää julkiselle toiminnalle asetettavien kriteerien tai perustuslakivaliokunnan kannanotoissaan edellyttämänä riittävänä rahoituksena turvaamaan kuntien jäljelle jäävät lakisääteiset tehtävät. Tähän perustuen tulisi samalla päättää kuntien rahoitusmallin kokonaisuudistuksen käynnistämisestä.

2. Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevat ehdotukset

Hyvinvointialueiden perustamisen keskeisin perustelu on ollut resurssien oikeudenmukainen jako eri alueille. Kun tarvetekijät ja rahoituspohja alueille on viimeisen kymmenen vuoden aikana revennyt, kansalaisten yhdenvertaista kohtelua ei ole kyetty täyttämään perustuslain mukaisella tavalla.

Alueet, joiden rahoitus on merkittävästi epätasapainossa suhteessa hoidon ja hoivan tarvetekijöihin rangaistaan pitkällä siirtymäaikaiveellä, joka asettaa kansalaiset epätasa-arvoiseen asemaan palvelutuotantoon liittyvien resurssien vuoksi.

3. Yliopistosairaalatekijää koskeva ehdotus

Lakiluonnoksessa on esitys yliopistosairaalisästä, mikä siirtäisi merkittävästi rahoitusta yliopistosairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille ja heikentäisi muiden hyvinvointialueiden rahoitusasemaa pysyvästi.

Yliopistosairaalisällä korvattaisiin ehdotuksen perustelujen mukaan yliopistosairaala-alueiden muita korkeampia kustannuksia. Yliopistosairaalat hoitavat myös muiden hyvinvointialueiden asukkaita. Tästä ei kuitenkaan aiheudu ylimääräisiä kustannuksia yliopistosairaala-alueille, sillä muut hyvinvointialueet korvaavat nämä kustannukset täysimääräisesti ostaessaan palveluita niiltä. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä osti näitä palveluita yliopistosairaaloilta vuonna 2021 yhteensä lähes 43 miljoonalla eurolla.

Esitys on ristiriidassa perustuslain mukaisen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun ja alueen riittävän sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksen kanssa leikaten jo ennalta alirahoitteen maakunnan sote-rahoitusta. Esitykselle ei lisäksi löydy tosiasiallisia perusteluja, kun otetaan huomioon yliopistosairaaloitten kustannukset kattavat tuotelaskutukset ja toisaalta tehostamisen kannusteet. Muutosesitys hyvinvointialueiden rahoituslakiin uudistuksen tavoitteiden vastainen.

4. Vaikutusarvioinnit

Lakiesityksessä tuodaan esille, miten kuntien ja valtion välistä rahoitusta säädellään valtonosuuksia leikkaamalla tai niitä lisäämällä vuosien 2021 ja 2022 tietojen pohjalta kustannusneutraalisti. Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna talouden tasapainotila heikentyy kaikissa muissa kuntaryhmissä paitsi yli 100 000 asukkaan kuntaryhmässä.

Kustannusneutraalisuus tarkastelee kuitenkin vain sote-menojen suhdetta, mutta jättää tarkastelematta leikkauksen vaikutukset kuntien muiden lakisääteisten menojen rahoitukseen, joiden osalta myös tulisi taata perustuslakivaliokunnan esille nostama riittävä rahoitus. Vaikutuksia ei ole arvioitu kuntien jäljelle jäävien tehtävävastuiden osalta lainkaan riittävällä tavalla.

5. Muut huomiot

Lausuntoaika on ollut 13-21.4.2022. Jo lähtökohtaisesti alle kahden viikon lausuntoaikaa voidaan pitää hallintolain vastaisena, hyvän hallinnon periaatteita ja kuntien oikeusturvaa loukkaavana. Kahdeksan päivän lausuntoaikalle osuu neljän päivän pääsiäispyhät. Lausuntoaika ei anna mahdollisuutta perehtyä asiaan tai asianmukaista vaikutusmahdollisuutta lakiesitykseen, mikä on keskeinen kunnan lakisääteisten peruspalvelujen edellyttämän rahoitusaseman näkökulmasta.

Rahkonen Päivi
Hollolan kunta - kunnanjohtaja Päivi Rahkonen